

**Toitumisnõustamine meditsiinisüsteemis:
kes, kellele ja kuidas?**

Kristel EHALA-ALEKSEJEV

TÜK meestekliinik, SA Toitumiskliinik

Arst-toitumisterapeut

MILLEGA TEGELEME ?

(ÜLE)KAAL vs. ELUVIIS → TERVIS
Kaalunumbri muutus vs. tervise paranemine

KES TEGELEB ?

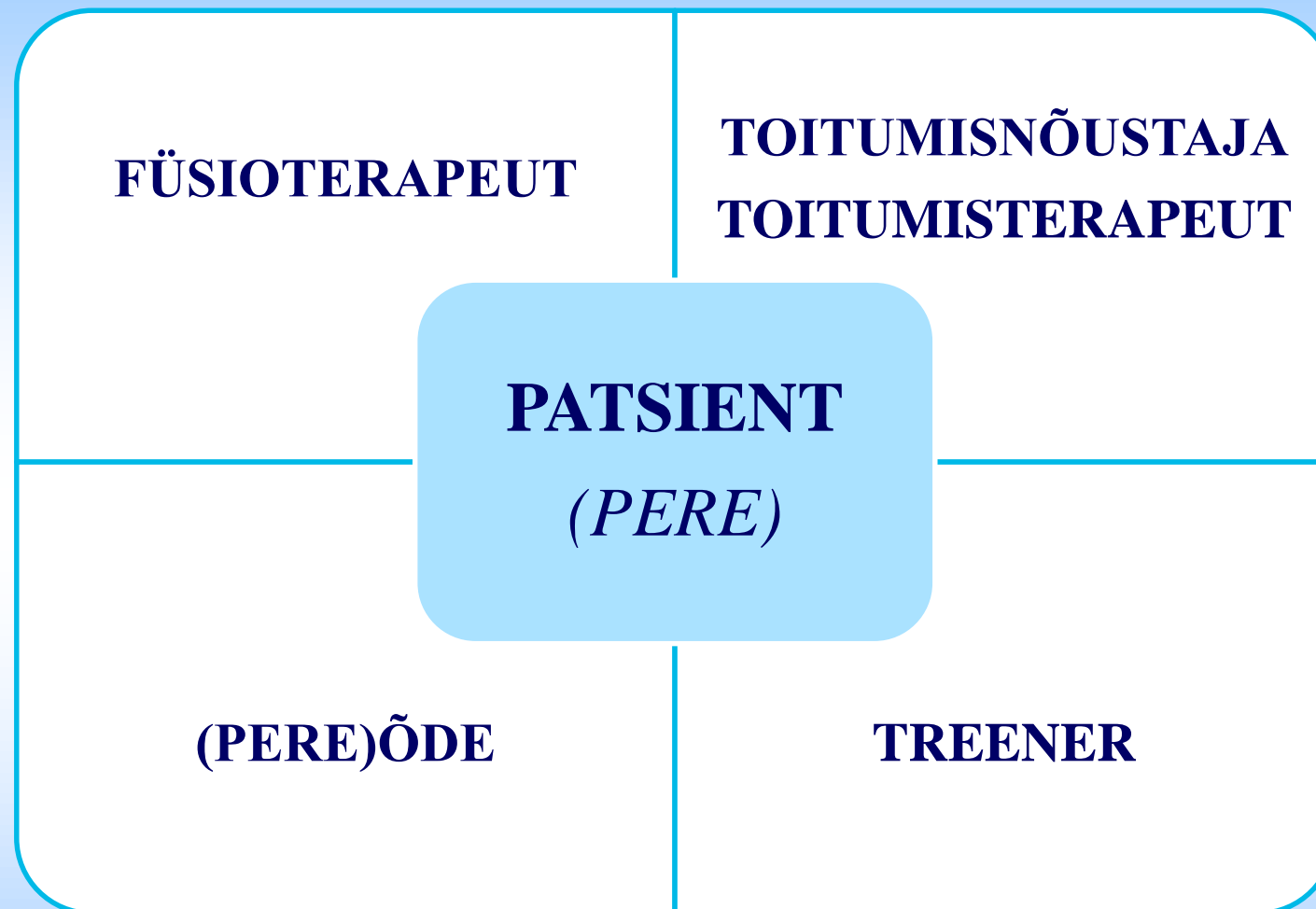
TOITUMISNÕUSTAJA,
TOITUMISTERAPEUT, ARST, ÕDE
aga ka
PERSONAALTREENER,
FÜSIOTERAPEUT,
KASVATAJA, ÕPETAJA, jt

KAS MEIL ON ÜHISED ARUSAAMAD ?
KELLE SÕNUM JÕUAB ABIVAJAJANI ?

KOOSTÖÖ

MEDITSIINISÜSTEEM → ARST ↔ (luua) MEESKOND

EESMÄRK ? → kelle poolt, millise intensiivsusega (aeg + hind)

Vt! <http://www.tervis.ee/kutseomistamine/toitumisnoustaja-ja-terapeudi-kutse/>

AINULT PATSIENT ON SEE, KES SAAB MUUTUSI TEHA

EEL-KAALUTLEMINE

KAALUTLEMINE

TEGUTSEMINE

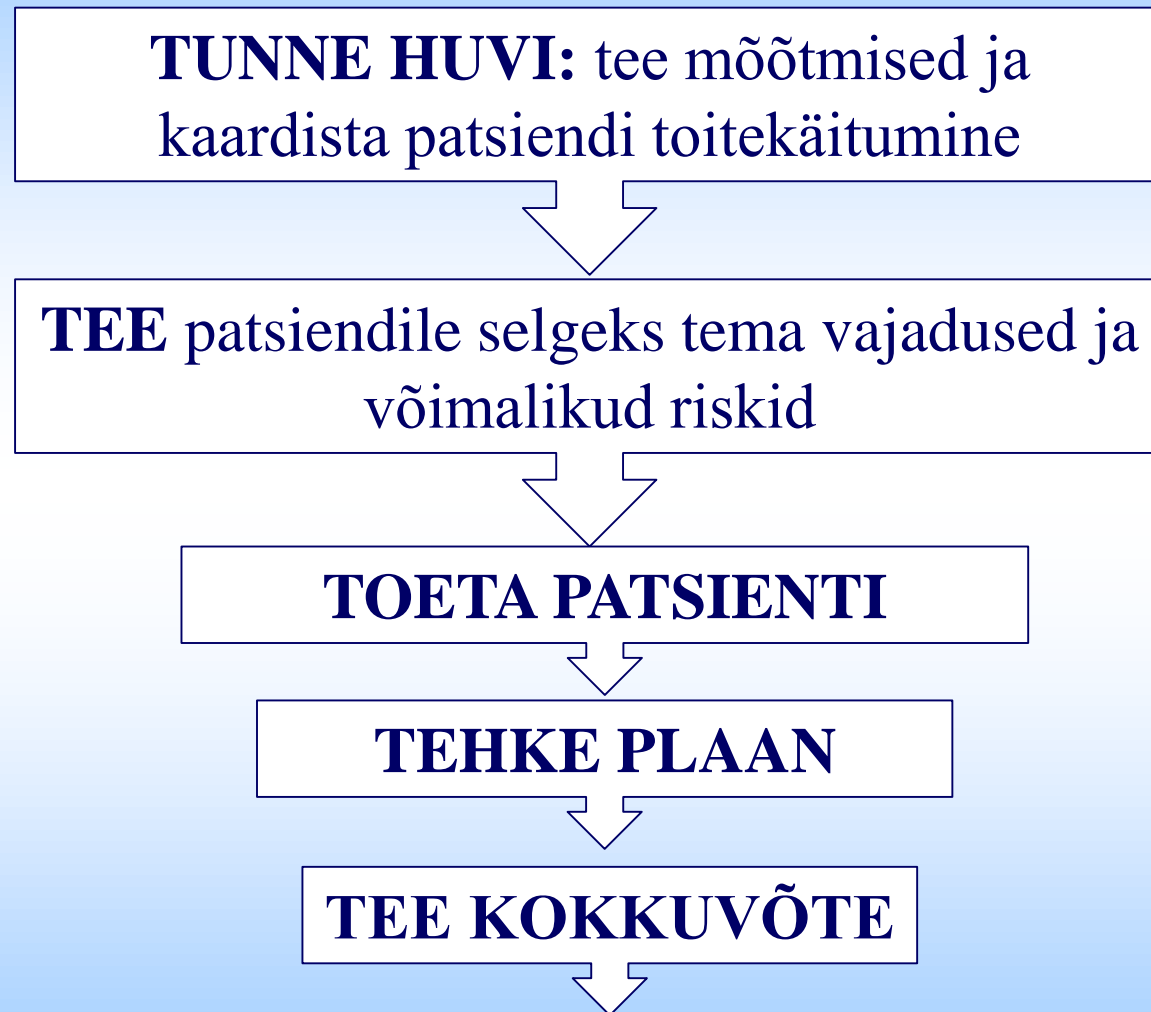
SÄILITAMINE

VASTUTUS: arsti / nõustaja vs. patsiendi vastutus → **arutada läbi**

KOOSTÖÖ: arvestada patsiendi eesmärke, väärtusi, aga ka tema hetke toitumisealaseid teadmisi ning uskumusi

5 A meetod → 5 T meetod

Patsient on see, kes peaks muutuse poolt argumente esitama

VAJADUSTEPÕHINE SÖÖMINE

Arvestada: sugu, vanust, pikkust, tervist, elustiili, keskkonda

VAJADUSED → **toitained** (energia, vitamiinid, mineraalained)

Toitumuslikud **vajadused** saame katta kombineerides erinevaid
toiduaineid →
individuaalsed eelistused / uskumused

MINA – PATSIENT – SÖÖMINE

TUNNE ISEENNAST !

- Kas ja mil määral on kaetud põhilised toiduainete grupid
- Regulaarne – ebaregulaarne söömine
- Milline on põhitoidukord
- Kiirustamine
- Patsiendi toitumisalased teadmised ning uskumused
(*“tervislik“ toit, gluteen, lihavajadus, jm.?*)
- Liikumine ja uni

Hoiduda hinnangutest: halb – hea

ON VAJADUSED, aga arvesta ka inimese eelistusi (NAUDING)

		Iga päev	4-5 x N	1-3 x N	< 1 x N	Ei tarbi
1.	Leib, sepik, sai	+				
	Puder, tatar, riis, pasta, jm			+		
	Kartul	+				
2.	Köögiviljad			+		
	Kaunviljad (oad, läätsed)				+	
	Puuviljad ja marjad		+			
3.	Piim, keefir, pett, jogurt	+				
	Kohupiim, kodujuust, juust			+		
4.	Kala				+	
	Liha(tooted) sh. linnuliha	+				
	Muna		+			
5.	Seemned, pähklid				+	
	Taimeõlid, õliviljad				+	
	Või, võided, majonees	+				
	Maiustused, näksid	+				
	Alkohol			+		

Kõige sagedasemad probleemid toitumises (ülekaalu korral)

Muuta eluviisi/mõtlemist → muuta toitumisharjumusi kogu eluks

Toitumisharjumuste järkjärguline parandamine → valige tempo

NB! Tulemuste saamiseks vajalik järjepidevus - korduvad visiidid

- Liiga vähe (täisterajahust) teraviljatooteid → KIUDAINED ↓
- Toidusedelist puuduvad puu- ja/või köögiviljad → KIUDAINED ↓
- Lisatavad suhkrud ↑
- Liiga palju (*kõrge rasvaprotsendiga*) liha- ja piimatooteid
- **K – K – K** (*kogused – käestlastud toidukorrad – kiirustamine*)
- Alkoholi liigtarvitamine

Keskendu kahele-kolmele (olulisemale/juhtivamale) probleemile

Söö iga päev midagi viiest toidugrupist! Varieeri toite toidugruppide sees!

- **Köögivili:** min 200-300 g/p
- **Puuvili-marjad:** (max) 200-300 g/p
- **Teraviljad, kartul:** mis tüüpi ja millal enam (*Ho või Õ*)
- **Piimatooted** }
- **Liha-kala-muna:** mis tüüpi, kui palju (V sisaldus ja RP%!) **düslipideemiad**
- **Maiustused**
- **Alkohol**
- Võimalikult vähe töödeldud ja algsest vormist ümber muudetud toit

VAJADUSTEPÕHINE SÖÖMINE

Arvestada: sugu, vanust, pikkust, tervist, elustiili, keskkonda

Tervist hoidev või taastav söömine on

tasakaalu säilitamine või taastamine E% ja TA vajaduse vahel,
mitte pelgalt „kahjulike“ toidu- ja toitainete vältimine või „kasulike“
lisamine

N: Valge saia asendamine täistera leivaga → TA ↑, aga ka E% ↑ (kogused!)

SELGE, TÄPNE (*lühike*) **SÕNUM**

VÄLTIDA SÜÜDISTAMIST

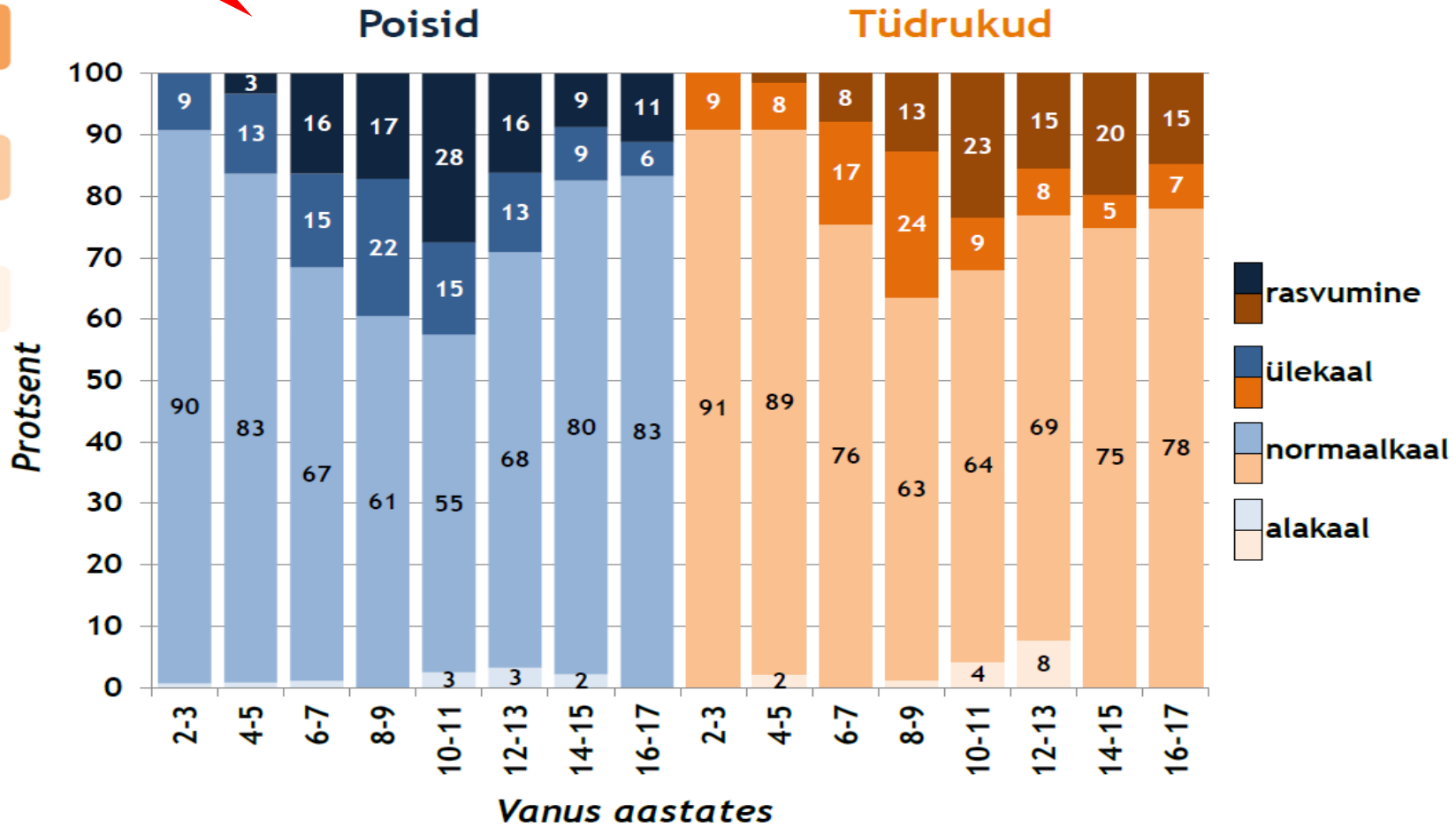
~~EI VÕI~~ → **KUIDAS VÕIB**

Lapsed ja noored

Tervise Arengu Instituut
National Institute for Health Development

Laste kehamassiindeks

misuuring

Lapsed → vanemate toetus + motivatsioon

Ülekaaluline laps:

- + motiveeritud laps
- + toetavad vanemad
- + motiveeritud vanemad

= **tõenäoline edu**

Ülekaaluline, *vanematega arvestav* laps:

- motiveeritud laps
- + toetavad vanemad
- + motiveeritud vanemad

= **võimalik edu**

Ülekaaluline *iseseisev* laps:

- motiveeritud laps
- + toetavad vanemad
- + motiveeritud vanemad

= **tõenäoline ebaõnnestumine**

Ülekaaluline laps:

+ motiveeritud laps

+ toetavad vanemad

+ motiveeritud vanemad

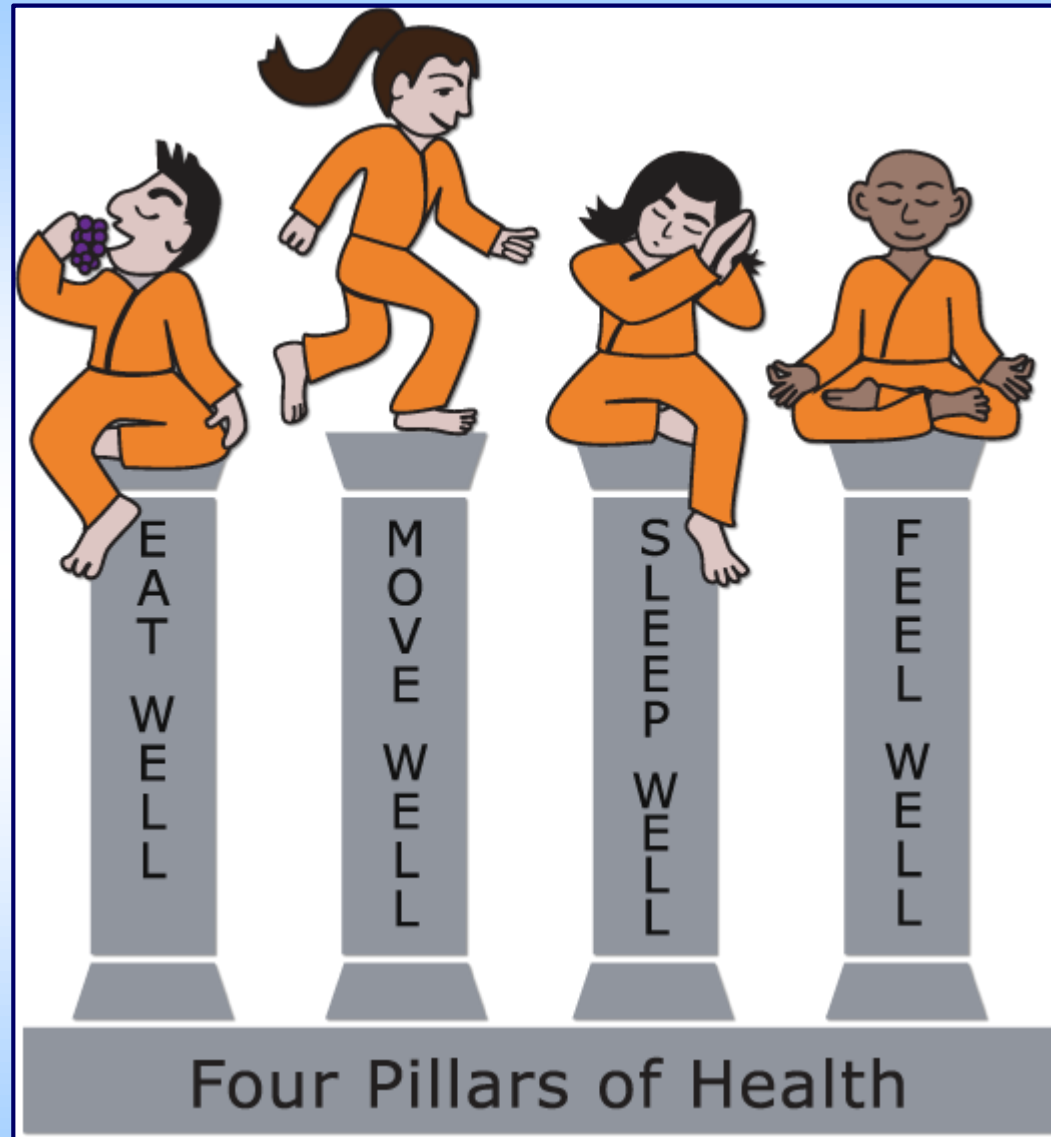

= **tõenäoline edu**

- **Lapsed elavad olevikus, vanemad tulevikus.**
- Ära oota lapselt ratsionaalsust. Otsi vastuseid sõnade tagant.
- Last motiveerivaid elemente tuleb respektierida
- Aita sõnastada eesmärgi, aga ära ütle ette (*endale*) sobivaid vastuseid

TÄNAN!

*

TERVEM, TASAKAALUKAM, NAUDINGUTEROHKEM ELU